

המילדות העבריות

שמות פרק א

(טו) ויאמר מלך מצרים למלחת העברית אשר שם האחת שפירה ושם השנית פועה: (טז) ויאמר בילדך את העבריות וראיתן על האבנים אם בין הוא וחותנן אותו ואם בת הוא וחותנה: (יז) ותיראן המילדת את האלים ולא עשו כאשר דבר אליו מלך מצרים ותחני את הילדים: (יח) ויקרא מלך מצרים למילדת ויאמר להן מדוע עשיתן הדבר פזה ותחני את הילדים: (יט) ותאמנה המילדת אל פרעה כי לא כנשיהם המצרית העברית כי חיות הנה בטעם טובא אלהים ויעש להם בטים: (כט) ויעט אלהים למילדת וירב העם ויעצמו ממד: (כא) ויהי כי יראו המילדת את האלים ויעש להם בטים: (כב) ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן היולד תשליכו וכל הבת תחני:

aberbenal שמות פרק א פסוק א-כט

והנה המילדות אי אפשר שנאמר שהיו שתים בלבד, כי איך יספיקו שתי נשים לעם כבד ועצום כבני ישראל. ואין לומר שהיו שתים אלה שרota המילדות כלן, לדברי המפרשים, כי היה ראוי שיקראם הכתוב - שרota המילדות, כמו: "שר המשקים" (בראשית מ, ב), ו"שר האופים" ו"שר הטבחים" (שם לט, א). אלא שהענין קר הו, שהיה מוגה במצרים שהיו באות שתים מילדות לעוד עם כל אשה שהיתה يولדת. והאחת מהן הייתה עסקה בהזאת הילד ובשלולו, ולכן נקראת - "ספרה", על שם משפיירה את הولد. והשנייה הייתה עסקה להחזקת يولדת ולעזרה בדברים ו��ולות ותפלות, ולכן נקראת - "פועה", מלשון: "כילדת אפעה" (ישעיה מב, יד). ואמר, שדבר פרעה למילדות הרבות ההנה דבר וצוה זה, רוצה לומר לכולנה, כי לא אמר לשתי המילדות, אלא לפי שלכל המילדות הרבות ההנה דבר וצוה זה, וכלן היו נחלקות לשתי אומניותיהם, וזה אמרו שם האחת שפירה ושם השנית פועה.

ולא היו עבריות, כי איך יבטיח לבו בנשים העבריות שימתו ולידין. אבל היו מצריות מילדות את העבריות, רוצה לומר עוזרות אותן ללדת, כמו שאמר: "בילדך את העבריות": והנה המילדות ההנה עם היותן מצריות, יראו את האלים ולא עשו דבר ממה שצוה אותן מלך מצרים.

ילקוט שמעוני יהושע רמז ט

יש נשים חסידות גיורות הגור אסנת צפורה שפירה פועה בת פרעה רוח רות ויעל אשת חבר הקיני:

גמר סוטה דף יא/ב

ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות וג' רב ושמואל חד אמר אשה ובתה חד אמר כלה וחמותה מ"ד אשה ובתה יוכבד ומרים ומ"ד כלה וחמותה יוכבד ואלישבע

בני יששכר מאמרי חדש ניסן מאמר ד

והנה אבאר לך מהו המדה הגדולה שלא שינו שמותם, והנה על פי פשטוטו מובן פירוש שלא שינו את שמותם שלא קראו לבניהם שמות הגויים, אבל א"א לפרש כן, דהרי זה לשון ר' זל במדרשי הרבה (בפרשת אמרו פרשה ל"ב) שלא שינו את שמותם ראובן ושמעון חתני ראובן ושמעון סלקין, לא היו קוראין ליהודה רפואי ולא לראובן לולייאני ולא ליעוסף ליטטיס ולא לבנימין אלכסנדרי, עכ"ל:

והנה הדברים לכוארה אינם מובנים, דלמה להם לשנות את שמם, מי ששמו ראובן למה היה להם לקרתו לולייאני. אבל תדע שהזה העניין בכל מלכיות מלכי החטאים, זה עצמן ברכותם שהיו ישראל סרים למשמעותם ולפרק על התורה ומצוות, הנה לבד השם שיש לכל אחד מישראל בקדושה הנה הם משיימים לו שם אחר מסטרא דילהון והוא עצת הסט"א, דהנה האדם מתנווע ונמשך אחר השם, והשם הוא כבית אחיזה של הכליל שנלקח כל הכליל על ידו, והנה הוא עצת הסט"א ליתן שם לישראל מסטרא דילהון, ועל ידי קראת השם זהה יומשכו על ידו תנועת כל הגוף וכל האברים וכוחותיו, מAMILIA ITAMSHAR CHI הישראלי אחר עצתו לבטלחו מן התורה ומצוות ולירך אחר הסטרא דילהון CHI

בכפירות ומדות רעות לאין שער. ותמצא כן גם בנבוכדנצר נתן שמות לחנניה מישאל ועדריה ודניאל [דןיאל א ז], כי היה רוצה שתימשכו ח'ו אחר עבודה זרה שלו, והם לא רצו להיקרא רק בשמותיהם העבריים. והנה תראה גם בפרעה שהיא חכם גדול באיצטגניות וידע שורש העניין, הנה תראה תיכף ישראלי הראשון שנכנס תחת ידו והוא יוסף תיכף שם לו שם כמו"ש ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענה וכו' ויצא יוסף על ארץ מצרים [בראשית מא מה], הנה לאו סיפיה רישיה, ונראה לי הכוונה, דיווסף לא רצה להתייחס בזה השם אשר קראוהו פרעה (ה גם שבודאי בלשון מצרים היה השם זהה מורה לחסיבות שררה וממשלת וכיווץ) רק ויצא יוסף על ארץ מצרים היינו בכל המכתבים והפקודות שליח בכתב בכל ארץ מצרים בדרך המשול, לא חתם את עצמו רק יוסף ולא צפנת פענה, ולא נשתקע ממנו שם העברי (כי לא רצה להתפצל בתנועות גופו על ידי שם המצרי וכן'ל, הבן הדבר):

וזהו אשר פירשנו ג"כ בפסוקים וח'ו יוסף וכו' מאה ועשר שנים יומת יוסף בן מאה ועשר שנים וכו' [בראשית נ כב], האתו למה לי, לא הוה ליה למייר רק יימת ויאסוף וכו', אבל ממשמעו שנפטר בשם טוב היינו בשם יוסף, הגם שמלך זה שמות ננה, שהרי נפטר בן מאה ועשר, ושלשים היה כמלך, עכ'ז לא נשתקע ממנו השם העברי יוסף זה שמו לעולם, וזה אחר כך ווישם בארץ במצרים, דהנה על הארונות של מלכים מצינים שמותיהם הנה לא הושם על ארונו של יוסף צפנת פענה רק שם יוסף, וזהו שנאמר אח'כ ואלה שמות בני ישראל [שמות א] ו' מוסף על ענן ראשון, שיוסף לא שינה את שמו, כן בני ישראל עלו ובני ישראל נפקו [זה"ק ח'ב ד' ע'א], הגם שפרעה שם לכל אחד שם מיוחד בעצת הסט"א שלו ממש'ל הנה הם לא רצוי בזה:

ובזה פירשנו בטוב טעם מקראי קודש ויאמר מלך מצרים למלדות העבריות אשר שם האחת ספרה וכו' ויאמר בילדך את העבריות וכו' ותיראן המילדות וכו' ולא עשו וכו' ותחיון וכו'. ומה שיש לדקדק במקראי קודש הללו הם, א' קושית כל המפרשים ויאמר מלך מצרים וכו' אשר וכו' ואח'כ ויאמר בילדך וכו', ויאמר ולמה לי, ב' אשר שם האחת ספרה וכו' הוא יתור לשון ואריכות ולא הו"ל למימר רק וכו' למלדות העבריות ספרה ופועה, ד' ותיראן וכו' ולא עשו וכו' ותחיון וכו' מא依 ולא עשו ומא依 ותחיון.

ועפ"י דרכינו הנ"ל יתפרשו הדברים כמו חומר, דהנה מלך מצרים זה דרכו ברצותו שייהיו ישראל סרים למשמעותו, הניח להם שמות ב כדי שייהו נמשכנים כל כחות הנפש אחרי שמו שהניח על פי עצת הסט"א, וזהו ויאמר מלך מצרים למלדות העבריות (מה אמר להן) אשר שם האחת (יהיה שמה) ספרה ושם וכו' (ובאמת היה שמותיהם העבריות יוכבד ומרים, וכיון שהניח להם שמות איזה היה בטוח שיתמנסכו אחר השם וישמו לעצטנו), ויאמר אח'כ בילדך וכו', ותיראן המילדות וכו' ולא עשו וכו' רק התיכון במשמעותם יוכבד ומרים, וזאת שנית וכו'. והבן כי נחמד ונעים הוא:

מסכת סוטה דף יא/ב

ותיראן המילדות את האלים ולא עשו כאשר דבר אלהן וג' להן מיבעי ליה א"ר יוסי בר' חנינא מלמד שתבען לדבר עבריה ולא נתבענו

אור הח'ים פרק א פסוק טז

והנה עצת חכמה יעץ פרעה בדבר זה, לבב יכולן עלות מהארץ, והוא כי באמצעות שיהרגו כל ذכר ויתרבו הנשים והן האשה טב למיתב דין זו (קידושין מא). ויתחברו נשי ישראל עם המצרים ויתחטנו בהם, ומעטה אין מציאות לעלות מן הארץ כשייהו לעם אחד, גם יפגימו הנפשות הקדשות בערבוב הנפשות הטמאות והיה שם עד עולם ב'ם ותמצא שאמרו ר'יל (ויק"ר לב ה) שלא נג אלו ישראל עד שהיו בהם ד' דברים, אחד מהם שומרו עצמן מן הערים, ועל זה מפורש בקבלה (שה"ש ד' ב') גן נעול וג', ואם היו מתחתנים עם המצרים לא היה ב'ם תקומה לשונאים:

שמות רבה פרשה א פסקה יט

וכל הבת תחiou מה צריך לפרש לקיום הנקבות אלאvr היה אומרם נמית הזכרים ונכח הנקבות לנשים לפי שהיו המצרים שטופים בזמן